

УДК 811.161.2'367.5

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/38-2-17>

Катерина КРАВЕЦЬ,
 orcid.org/0000-0003-0889-9623
 викладач кафедри іноземних мов
 Інституту права
 Київського національного університету імені Тараса Шевченка
 (Київ, Україна) kravets.katerina@gmail.com

ВСТАВЛЕНІ КОНСТРУКЦІЇ У ЮРИДИЧНОМУ ТРИЛЕРІ ДЖОНА ГРІШЕМА «ОСТРІВ КАМІНО»

У пропонованій статті здійснено аналіз вставлених конструкцій, представлених у юридичному трилері Джона Грішема «Острів Каміно»; розглянуто їх синтаксичний статус та стилістичну значущість.

Лінгвістичне явище вставлення – це продуктивний стилетвірний засіб досягнення ефективної комунікації, що дає змогу відійти від лінійного мислетворення та максимально передати функціонально-змістову інтенцію твору. Вставлені конструкції націлені на панорамність, образність та деталізацію, при цьому вони не відволікають від основного сюжету, а збагачують супутніми коментарями. Вставлені слова та конструкції повсякчас викликали мовознавчий інтерес із погляду як синтаксису, так і стилістики; їх прагматична роль та лінгвістичні характеристики не мають однозначної інтерпретації, розмежування та систематизації, а отже, явище вставленості потребує ґрунтовного мовно-концептуального дослідження.

В означеній розвідці проаналізовано та проілюстровано синтаксичну будову вставлених конструкцій, граматичну сполучуваність із основним реченням, досліджено роль пунктуаційного відокремлення вставлених компонентів та їх структурне розташування.

У реферованому дослідженні виявлено, що вставлені конструкції мають значну частотність та прагматичне навантаження у юридичному трилері Джона Грішема «Острів Каміно», виразно підкреслюють індивідуальний стиль і неповторний лінгвоколерит автора. У творі влучно та майстерно використовуються вставлені компоненти з метою деталізації, уточнення, підтвердження, вираження сумніву, оцінки, передбачення тощо. Всі вказані категорії демонструють, що вставлені конструкції є дієвим мовним засобом психологічного впливу на реципієнта.

Досягнення максимального комунікативно-прагматичного ефекту шляхом частотного порушення структурно-синтаксичної організованості речення та інтегрування вставлених конструкцій демонструє лінгвістичну непересічність та унікальність юридичного трилера «Острів Каміно» Джона Грішема.

Ключові слова: вставлені конструкції, вставленість, юридичний трилер.

Kateryna KRAVETS,
 orcid.org/0000-0003-0889-9623
 Teacher at the Foreign Languages Department
 Institute of Law
 of Taras Shevchenko National University of Kyiv
 (Kyiv, Ukraine) kravets.katerina@gmail.com

INSERTED CONSTRUCTIONS IN THE LEGAL THRILLER «CAMINO ISLAND» BY JOHN GRISHAM

The given paper analyzes the inserted constructions presented in the legal thriller «Camino Island» by John Grisham; their syntactic status and stylistic significance are outlined.

The linguistic phenomenon of insertion is a productive stylistic means of achieving effective communication, which allows to avoid linear thinking and convey the functional and semantic intention of the writing as much as possible. The inserted constructions are aimed at panorama, imagery and detail, and they do not distract from the main plot, but enrich with accompanying comments. The inserted words and constructions have always aroused linguistic interest both in terms of syntax and style; their pragmatic role and linguistic characteristics have an ambiguous interpretation, distinction and systematization, and therefore the phenomenon of insertion requires a thorough linguistic and conceptual study.

The presented research highlights and illustrates the syntactic structure of the inserted constructions, grammatical dependency on the main sentence, the role of punctuation of the inserted components and their structural arrangement.

The referenced study shows that the inserted constructions have significant frequency and pragmatic value in the legal thriller «Camino Island» by John Grisham, they clearly emphasize the individual style and unique linguistic originality of the author. The writing contains the inserted components that are accurately and skillfully used in order to detail, clarify,

confirm, express doubts, assessments, prediction, etc. All these categories demonstrate that the inserted constructions are the effective linguistic means of psychological influence on the recipient.

Achieving the ultimate communicative and pragmatic effect by frequent changing of the structural and syntactic organization of the sentence, and integrating the inserted constructions, demonstrate the linguistic uniqueness and authenticity of the legal thriller «Camino Island» by John Grisham.

Key words: *inserted constructions, insertion, legal thriller.*

Постановка проблеми. Реалізація комунікативно-прагматичної інтенції автора – основна мета твору будь-якого жанру; її досягнення зумовлене використанням низки стилістичних та синтаксичних мовних засобів. Одним із найбільш багатограних та мультифункціональних засобів можна назвати вставлені слова та конструкції, які становлять супровідний процес формування доповненої, деталізованої та уточненої думки. Явище вставленості має різні тлумачення, проте безсумнівним є його стилетвірна вага та значущість.

Аналіз досліджень. Неоднозначний синтаксичний статус та стилістична розгалуженість вставлених конструкцій завжди стимулювали лінгвістичний інтерес. Чимало мовознавчих праць присвячено синтаксису та семантиці вставлених конструкцій (І. Вихованець, П. Дудик, В. Жайворонок, В. Кононенко, Б. Кулик, Н. Плющ, І. Савченко, та ін.), а також стилістиці та прагматиці зазначених одиниць у різних жанрах та авторських стилях (М. Вінтонів, А. Мамалига, О. Турчак, О. Галайбіда, В. Грицина, М. Дорошенко, І. Житар, А. Мойсієнко, І. Дегтярова тощо).

Мета статті – синтаксичний та стилістичний аналіз вживання вставлених конструкцій у юридичному трилері Джона Грішема «Острів Каміно», а також дослідження функціонального зв'язку вставленості із семантикою базового речення.

Виклад основного матеріалу. Залежно від наміру мовця щось виділити, ідентифікувати, підкреслити, уточнити, конкретизувати все висловлення загалом або якусь його частину, речення може модифікуватися та ускладнюватися і семантично, і структурно. Одним із засобів такої модифікації є вставлені конструкції – пропозиція неконструктивного з погляду формально-синтаксичного структурування речення компонента, яка із семантичного боку має своє конкретне навантаження, що надає їй мовець із комунікативних міркувань (Житар, 2015: 70).

Існують два розбіжні погляди щодо інтерпретації та диференціації вставленості на синтаксичному рівні. Прихильники статусу вставленої одиниці як супровідної, самостійної єдності стверджують, що вставлені конструкції перебувають поза реченням – «не пов'язані із членами речення зв'язком узгодження, керування чи прилягання,

їх визначають як компоненти, граматично не зв'язані з реченням» (Шульжук, 2004: 166). Тобто вони є ізольованими членами речення, що репрезентують додаткову, суб'єктивну інформацію та слугують своєрідним супутнім коментарем. Проте багато мовознавців не підтримують думку, що вставлені одиниці не пов'язані синтаксично із базовим повідомленням, та наголошують, що «перебуваючи в реченні, вони є таким самим обов'язковим його компонентом, як і звичайний член речення» (Шанський, 1971: 124).

З погляду модальності вставлені конструкції виражають «такі додаткові повідомлення чи побіжні асоціативні зауваження, які поповнюють, уточнюють, розвивають зміст висловлення, вказуючи на якісь деталі чи нові факти, що не були передбачені в перший момент формування думки» (Кулик, 1961: 180). А. Мамалига також звертає увагу на стилістичну вагу та значущість вставлених одиниць та зазначає, що вони «служать для ефективної комунікації, зокрема, необхідності своєчасного роз'яснення, доповнення, що полегшує сприйняття, розуміння сказаного» (Мамалига, 1997: 241).

Отже, означені синтаксичні та стилістичні характеристики вставлених конструкцій вдало підсумовує та характеризує А. Прияткіна, стверджуючи, що «з погляду структури речення, вставлення – це такий компонент, який не включений у позиційну і синтагматичну структуру речення, тобто він не відповідає ознаці члена речення, граматично так чи так пов'язаного з іншими членами, його не можна визначити ні як сурядний, ні як підрядний. З погляду висловлювання, вставлення – це його факультативна частина. Вона має цінність, але як додаткова інформація, відсутність якої не може вплинути ні на зміст, ні на структуру висловлювання» (Прияткіна, 1990: 159). А. Анікін влучно підкреслює важливість та мовну органічність вставлених одиниць, стверджуючи, що вони «вплітаються в тканину речення і є одним із його компонентів, оскільки вживаються вони для найбільш повного вираження того чи того змісту, який автор укладає в речення» (Анікін, 1956: 22).

Стилю Джона Грішема притаманна унікальна термінологічна професійність, але водночас експресивність та конкретизація, що частотно та

яскраво реалізується за допомогою вставлених конструкцій у юридичному трилері «Острів Каміно». В аналізованому творі зафіксовано понад 200 вставлених конструкцій, які в кожному реченні є стилістично вмотивованими та прагматично доцільними.

В означеному юридичному трилері вставлені конструкції за синтаксичною будовою можна поділити на такі основні категорії, як:

1) вставлене словосполучення: «*One wall of the studio was covered with books, **hundreds of them**, and at first Bruce hardly noticed the collection*» (Grisham, 2017: 47);

2) вставлене просте речення: «*The truth was, **and she had told no one the truth**, she found it impossible to express herself creatively while straining under a mount of debt*» (Grisham, 2017: 77);

3) вставлене складне речення: «*Late Saturday morning, as **Main Street was busy with its weekly farmers' market and throngs of vacationers clogged the sidewalks looking for fudge and ice cream and perhaps a table for lunch**, Denny entered Bay Books for the third time in a week and browsed through the mystery section*» (Grisham, 2017: 227);

4) декілька автономних вставлених конструкцій: «*There was something shady in his past, **Mercer couldn't recall it at the moment**, and he had fled to Florida from somewhere far up north, **maybe Canada***» (Grisham, 2017: 98).

Незалежно від структури вставленої одиниці, спостерігаємо синтаксичний розрив базового речення, зумовлений прагматично доцільним порушенням логічного викладу основної думки.

Ініціальна позиція першого компонента вставленої конструкції має значний модальний вплив на все речення. За характером модифікації та семантико-граматичної сполучуваності із базовим реченням вставлені конструкції, представлені у юридичному трилері «Острів Каміно», найчастіше поділяються на:

– безсполучникові: «*Her current one, **adjunct professor of freshman literature**, would expire in two weeks, courtesy of budget cuts brought on by a state legislature dominated by those rabid about tax and spending cuts*» (Grisham, 2017: 63);

– сполучникові: «*A delay meant the Sat-Trak, **and especially its user**, had been compromised in some manner*» (Grisham, 2017: 23);

– інфінітивні: «*Then, **to make the novel even more complicated**, Talia introduced yet another affair between a famous writer and his girlfriend*» (Grisham, 2017: 201);

– партиципні: «*They skirted the northern edge of the Philadelphia suburbs, and, **using state highways**,*

disappeared into the Pennsylvania countryside» (Grisham, 2017: 18);

– приєднаних: «*It was almost noon, **on a clear and bright fall day**, and he felt relatively safe*» (Grisham, 2017: 38);

– порівняльні: «*They came from all over the world and arrived wide-eyed and humbled, **like pilgrims before a shrine***» (Grisham, 2017: 22).

Усі речення, граматично ускладнені вставленими конструкціями, насправді сприяють компресії змісту та форми, адже покликані до максимальної компактної реалізації побічного авторського коментаря без широкого розгалуження та втрати основної думки.

Джон Грішем надзвичайно живомовно та багатогранно використовує вставлені конструкції, кожна з яких має особливе прагматичне навантаження та значущість; автор інтегрує їх із метою реалізації таких основних функціонально-стилістичних намірів, як:

1. Уточнення, деталізація (81%) – ця група є найбільш численною і в свою чергу розгалужується на: уточнення слова – «*Everything is crucial, but obviously we are looking for manuscripts, **stacks of paper that are larger than printed books***» (Grisham, 2017: 207); уточнення всього речення – «*During the summers, the kid was sent to a sailing camp for six weeks and a dude ranch for six more, **anything to keep him away from home***» (Grisham, 2017: 48); подвійне уточнення – «*To the rescue came one Noelle Bonnet, a New Orleans antiques dealer who was touring with her latest book, a **fifty-dollar coffee-table tome***» (Grisham, 2017: 57).

2. Оцінка, особиста думка (8%) – «*She had arrived in Chapel Hill three years earlier with the intention of throwing herself into teaching while, **and much more important**, finishing her current novel*» (Grisham, 2017: 64).

3. Передбачення, сподівання (6%) – «*To protect the money, **and hopefully watch it grow**, he considered a number of ventures as he roamed the beach*» (Grisham, 2017: 42).

4. Сумнів, вагання (3%) – «*Ed would need an assistant, **maybe two**, perhaps even an entire staff*» (Grisham, 2017: 2).

5. Підтвердження, афірмація (2%) – «*On my worst days, **and believe me I've published some dreadful books that were supposed to be dreadful**, I can outwrite her with one hand tied behind me*» (Grisham, 2017: 127).

Означені категорії стилістичного розподілу вставлених конструкцій є суб'єктивним та продуктивним авторським засобом досягнення відповідного прагматичного та психологічного ефекту.

Вставлені конструкції зазвичай займають інтерпозицію у реченні: «*Publicity, and there would be an avalanche of it, would only complicate matters*» (Grisham, 2017: 19). Рідше використовуються наприкінці: «*He drove around half an hour looking for a spot to hide, away from traffic and surveillance cameras*» (Grisham, 2017: 37). Проте вставлені одиниці ніколи не використовуються в ініціалній позиції, оскільки їх основне прагматичне завдання – перервати головне речення для надання стислої, релевантної додаткової інформації.

Найтипівішим пунктуаційним засобом відокремлення вставленої конструкції в юридичному трилері Джона Грішема «Острів Каміно» є коми, які використовуються за відсутності потреби різкої сепарації базового повідомлення та вставленого коментаря: «*Bruce, walking back to the store, mumbled to himself that there could be little left in her shop on Royal Street*» (Grisham, 2017: 60). Тип зустрічаються рідко і мають найбільшу відокремлюючу силу, оскільки наочно та інтонаційно вони чітко розмежують головне і супровідне: «*He had wisely kept the news of his good fortune to himself – the money, after all, had been buried for decades – so he was not pestered by friends offering all manner of advice or looking for loans*» (Grisham, 2017: 42). Найменш частотним варіантом є використання крапки з комою, що мотивоване авторським контекстно-ситуативним пунктуаційним рішенням: «*Mr. Cable played golf and tennis and traveled, but never with Bruce and his sister; always with the latest girlfriend*» (Grisham, 2017: 48). Особливої уваги заслуговують вставлені питальні конструкції, які порушують структурно-синтаксичну організа-

ність речення з метою досягнення поставленої прагматичної мети, а саме – паралельний, риторичний, стислий, проте вичерпний опис ситуації, дії та почуттів героя: «*She took a deep breath – was it actually easier to breathe now? – and attacked another lobster dumpling*» (Grisham, 2017: 91).

Висновки. Вставлені конструкції – це синтаксично ізольовані мовні одиниці, які є необмеженим та мультифункціональним стилістичним засобом реалізації образних та комунікативних намірів автора. Довільний та широкий вибір граматичної будови, позиції, функціональності, семантичного зв'язку із головним реченням вказують на універсальність вставлених конструкцій як інструмента розкриття авторської лінгвістичної неповторності.

У юридичному трилері «Острів Каміно» Джон Грішем майстерно передає свої комунікативно-прагматичні інтенції за допомогою вставлених конструкцій, які мають різну синтаксичну структуру, граматичну сполучуваність із основним реченням, структурне розташування, пунктуаційне відокремлення та стилістичні функції. В означеному творі вставлені одиниці сприяють компактній реалізації побічного авторського коментаря без широкого розгалуження та втрати основної думки, а також є дієвим мовним способом психологічного впливу на читача.

Вектором подальших наукових розвідок є ґрунтовне вивчення стилістичної значущості вставлених конструкцій у художньому дискурсі, зокрема у творчості Джона Грішема, та дослідження синтаксичних факторів впливу вставлених одиниць на семантику базового речення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аникин А.И. Основные грамматические свойства вводных слов и словосочетаний. *Русский язык в школе*. 1956. № 4. С. 22–27.
2. Житар І. В. Функціонування вставлених конструкцій, винесених за межі базового речення, у текстах наукового та публіцистичного стилів. *Мова і культура*. 2015. № 18 (4). С. 70–75.
3. Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Синтаксис: підручник. Київ: Рад. шк., 1961. Ч. II. 288 с.
4. Мамалига А. І. Рівні текстового виокремлення вставних і вставлених конструкцій (на матеріалі газет). *Вісник Київ. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія: Журналістика*. Київ, 1997. № 4. С. 239–248.
5. Прияткина А. Ф. Русский язык: Синтаксис осложненного предложения. Москва: Высш. шк., 1990. 176 с.
6. Шанский Н. М. Краткий этимологический словарь русского языка. Москва: Просвещение, 1971. 542 с.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. Київ: Академія, 2004. 408 с.
8. Grisham J. Camino Island. UK: Hodder & Stoughton, 2017. 310 p.

REFERENCES

1. Anikin, A. I. (1956). Osnovnye gramaticheskie svoistva vvodnykh slov i slovosochetaniy [Basic grammar features of inserted words and constructions]. *Russian at school*. Nr 4, pp. 22–27 [in Russian].
2. Zhytar, I. V. (2015). Funktsionuvannya vstavlenykh konstrukttsii, vynesenykh za mezhi bazovoho rechennia, u tekstakh naukovoho ta publitsystychnoho styliv [Functioning of inserted constructions that are put beyond a sentence in the texts of scientific and publicistic styles]. *Language and Culture*. Nr 18 (4), pp. 70–75 [in Ukrainian].
3. Kulyk, B. M. (1961). Kurs suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy. Syntaksys: pidruchnyk [The course of the modern Ukrainian literary language. Syntax: a cousebook]. Kyiv: Rad.sh. V. II, 288 p. [in Ukrainian].

4. Mamalyha, A. I. (1997). Rivni tekstovoho vyokremlennia vstavnykh ta vstavlenykh konstruktsii (na materialy gazet). [Levels of text isolation of inserted and parenthetical constructions (based on newspapers)]. *Journal of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Seriya: Zhurnalistyka*. Kyiv, Nr 4, pp. 239–248 [in Ukrainian].
5. Priyatkina, A. F. (1990) Russkiy yazyk: Sintaksis oslozhnennogo predlozheniya [Russian: Syntax of the expanded sentence]. Moskow: Vyssh. shk., 176 p. [in Russian].
6. Shanskiy, N. M. (1971). Kratkiy etimologicheskiy slovar' russkogo yazyka [A concise etymological dictionary of Russian]. Moskow: Prosveschenie, 542 p. [in Russian].
7. Shulzhuk, K. F. (2004). Syntaksys ukrainskoi movy: pidruchnyk [Syntax of Ukrainian: a coursebook]. Kyiv: Akademiia, 408 p. [in Ukrainian].
8. Grisham, J. (2017). Camino Island. UK: Hodder & Stoughton, 310 p.